

### Література:

1. Загальна декларація прав людини 1948 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015)
2. Декларація прав дитини 1959 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_384](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384)
3. Конвенція про права дитини 1989 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_021](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021)
4. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини 1989 року щодо участі дітей у збройних конфліктах 2000 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995\\_795](https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_795)
5. Європейська конвенція про захист прав та основоположних свобод 1950 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004)

**Львова Є. О.**

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри державознавства  
і права Одеського регіонального інституту державного управління  
Національної академії державного управління  
при Президентіві України*

## ДО ПИТАННЯ ПРО ГЕНЕЗУ ПРАВОВОЇ ДУМКИ ЩОДО МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ ГЛОБАЛЬНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Наприкінці другої декади ХХІ століття міжнародне право все більше набуває рис універсального та міждисциплінарного характеру. Сьогодні ми стали свідками розвитку сальтаціоністських<sup>1</sup> поглядів на проблематику перетворення міжнародного права від права, що регулює відносини між державами, до права множинних суб'єктів, де є наприклад, права та обов'язки громадськості та територіальної громади, яка опікується локальними економічними, екологічними або соціокультурними проблемами, що набули глобального значення.

Все більше вітчизняних юристів-міжнародників досліджують процеси державно-правової інтеграції, які, як зазначила

---

<sup>1</sup> Від «сальто», Г. де Фріз, Г. Мендель.

Т.Л. Сироїд, реалізуються через «створення міжнародних організацій та міжнародних об'єднань, які переслідують вирішення різного роду завдань» (Авт. – наприклад, ООН, ОЕСР, ЮНЕСКО) [1].

За сучасних умов державотворення, доказ державності та суверенності постає фундаментальною рисою міжнародної правосуб'єктності України як морської держави. Здатність України наповнювати свою міжнародну правосуб'єктність реальним змістом залежить від обов'язкового визнання її суверенітету та територіальної цілісності всіма членами співтовариства націй.

В теорії міжнародного права напрацьовано багато підходів до визначення поняття «правосуб'єктність», проте міжнародний науковий консенсус про визначення та суб'єктний склад поняття «міжнародна правосуб'єктність» на сьогодні відсутній через брак єдиної концепції суб'єкта права в національній теорії права різних держав світу.

В даному випадку ґрунтовним вбачається висновок Д.І. Кулеби про те, що в сучасній теорії міжнародного права виокремлюються два основні погляди на інститут міжнародної правосуб'єктності. Згідно першого погляду до складу міжнародної правосуб'єктності належать перелік прав та обов'язків суб'єкта, легітимність створення суб'єкта, наявність у нього міжнародної договірної правоздатності, та зокрема представниками вважалось, що міжнародна правосуб'єктність – це діяльність суб'єкта міжнародного права у його сфері. Другий підхід, як вказує Д.І. Кулеба, поділяють вчені, переконані, що міжнародна правосуб'єктність – це лише юридична властивість, яка передбачає можливість суб'єкта мати права та їх реалізовувати, а не самі права [2].

Проблематика виникнення суб'єктів міжнародного права є досить дискусійним питанням. Загальновідомо, що перші дослідження категорії «міжнародна правосуб'єктність» та окреслення кола суб'єктів міжнародного права були зроблені австрійськими, американськими та німецькими юристами у кінці ХІХ – поч. ХХ ст., наприклад праці Г. Лейбніца, Е. Ваттеля, Г. Кельзена, К. Шмідта, Х. Лаутерпахта та ін. Водночас, простежуючи генезу

міжнародної правосуб'єктності України та використовуючи власну методичку історичного джерелознавства видатний вітчизняний дослідник О.В. Тарасов виокремив вісім періодів, протягом яких досліджувалось питання міжнародної правосуб'єктності, а саме:

- 1) в літературі Давнього світу (додержавний та міждержавний періоди);
- 2) в літературі Середніх віків;
- 3) в класичній світовій літературі до закінчення Першої світової війни;
- 4) в роботах юристів Російської імперії;
- 5) в світовій літературі міжвоєнного періоду;
- 6) в світовій літературі середини ХХ – початку ХХІ століття;
- 7) в Радянській літературі (1920 – 1991 рр.);
- 8) в літературі пострадянського періоду (1992 – наш час). [3]

На останньому етапі, за О.В. Тарасовим, новими акторами міжнародних правовідносин стають так звані «субнаціональні територіальні одиниці» (далі – СНТО)<sup>1</sup>, проте обсяг їх міжнародно-правового статусу також не є визначений. Зазначимо, що навіть обсяг міжнародно-правового статусу деяких держав або державоподібних утворень в умовах глобалізації може бути переглянутий в окремих випадках (приклад Тайваню, Сомалі, Палестини, Придністров'я, тощо).

На особливу увагу заслуговує виявлений дослідником О. В. Тарасовим феномен «персонативної правової матрешки», що є пов'язаний із проникненням крізь персонативну правову форму і послідовним заглибленням від однієї правової субформи до нижчестоящої субформи, що із системологічної точки зору означає перехід з одного правового рівня на наступний, нижчестоящий правовий субрівень» [3, С. 357]. Досліджуючи проблематику правової персонології, О.В. Тарасов підкреслює комплементарний характер міжнародної правосуб'єктності субнаціональних

---

<sup>1</sup> Під СНТО в даному випадку розуміються автономії, регіони, міста, селища, тощо.

територіальних одиниць, оскільки за їх діяльність правову відповідальність несуть держави їх походження. [3, С.336-349.]

Саме міжнародна діяльність СНТО викликає необхідність перегляду питання конституційно-правового регулювання суспільних відносин в середині та за межами держав світу. Адже, СНТО, з одного боку, мають обов'язок не порушувати міжнародно-правові зобов'язання власної держави, а з іншого, в умовах глобалізації та діджиталізації міжнародних правовідносин проблеми захисту прав територіальних громад від втручання у їх діяльність породжують конфлікти у співпраці органів публічної влади із судовими та фінансовими міжнародними організаціями, а також транснаціональними корпораціями.

Зокрема німецька дослідниця А. Петерс методологічно вірно зазначає, що правова доктрина міжнародної правосуб'єктності (анг. – international legal subjectivity) розкриває та увічніює відмінність між державами та всіма іншими об'єднаннями. Міжнародна правосуб'єктність – це міжнародна правоздатність у сенсі права бути володільцем міжнародних прав та обов'язків. Міжнародна правосуб'єктність не вимагає, щоб учасник або учасниця були здатними генерувати своє право перед міжнародними контролюючими органами. [4]

Отже, вважаємо, що теоретичне обґрунтування проблематики міжнародної правосуб'єктності потребує врахування існуючих догматів розуміння міжнародного права як системи, а не тільки сукупності норм та принципів, що вказують на права та обов'язки учасників міжнародних відносин. У свою чергу розуміння міжнародного права як системи стає підґрунтям для розвитку правової персоналогії як одного з елементів нормативного базису глобального конституціоналізму.

#### **Література:**

1. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник / Т.Л. Сироїд. Одеса: Фенікс, 2018. 744 с.
2. Кулеба Д. Міжнародна правосуб'єктність: теорія і її перспективи. Альманах міжнародного права. 2010. Вип. 2. 70-83.

3. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії: монографія. Х.: Право, 2014. С.349 .
4. Peters, A. (2016). Beyond Human Rights. In J. Huston (Trans.), Beyond Human Rights: The Legal Status of the Individual in International Law (Cambridge Studies in International and Comparative Law, p. 1). Cambridge: Cambridge University Press. / <https://doi.org/10.1017/S009781316687123>

**Мануїлова К. В.**

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного  
та європейського права Національного університету  
«Одеська юридична академія»*

## **ЗАСТОСУВАННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ ЯК ЗАПОРУКА МІЖНАРОДНОГО МИРУ ТА БЕЗПЕКИ**

Застосування ядерної зброї є одним з найсерйозніших викликів міжнародним відносинам та загрозою існування людства взагалі. Ядерну зброю називають глобальною проблемою людства та відносять до «інтерсоціальної» групи глобальних проблем. Дана проблема, на думку багатьох вчених, існувала вже після закінчення Другої світової війни, а саме: після ядерних бомбардувань Хіросіми і Нагасакі (тому 1945 рік можна вважати вступом до «ядерної ери»), після Карибської кризи, після того, як під час Холодної війни багато країн почали нарощувати свій ядерний потенціал. З 1945 року на землі, під землею, в повітрі і в водах Світового океану було проведено понад 2000 випробувань ядерної зброї, що призвело як до погіршення екологічної ситуації на планеті, так і до загибелі людей.

Наразі до основних «ядерних» країн відносяться США, Росія, Англія, Франція, Індія і Пакистан + 30 країн, які здатні до створення і транспортування ядерного озброєння, здатного 30-40 разів знищити все живе на планеті.

Основою нерозповсюдження ядерної зброї є Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) 1968 року, розроблений Комітетом з роззброєння ООН з метою завадити розширенню кола держав, що мають ядерну зброю, забезпечити необхідний